

Potulky krajinou trollov

Jún 2010, po piatich mesiacoch som späť na Slovensku. Z nádhernej krajiny plnej pohodových ľudí akou je Nórsko sa veru ťažko vracia, lenže škola nepustí – diplomovku treba doriešiť na domácej pôde a potom sa uvidí, čo ďalej.

Každopádne, za tých pár mesiacov v mesiacu Molde som mal popri štúdiu dost času na spoznávanie okolitých hôr. A tak som sa rozhodol, že by bolo vcelku prospešné napísať o mojich skialpových potulkách článok a predstaviť Nórsko z hľadiska možností, ktoré ponúka na ľahký skitouring, ale aj náročnejšie extrémne lyžovanie.

V nasledujúcich riadkoch sa snažím stručne predstaviť niekoľko pekných oblastí, ktoré sa mi podarilo spoznať a podať informácie, ktoré by sa vám mohli hodiť, ak niekedy zavítate do nórskeho hôr. Dúfam, že moje skúsenosti, rady a odporúčania inšpirujú viacerých nadšencov krásnych kopcov, aby navštívili tento neobjavený skialpový klenot.

Romsdalen a hory v okolí Molde

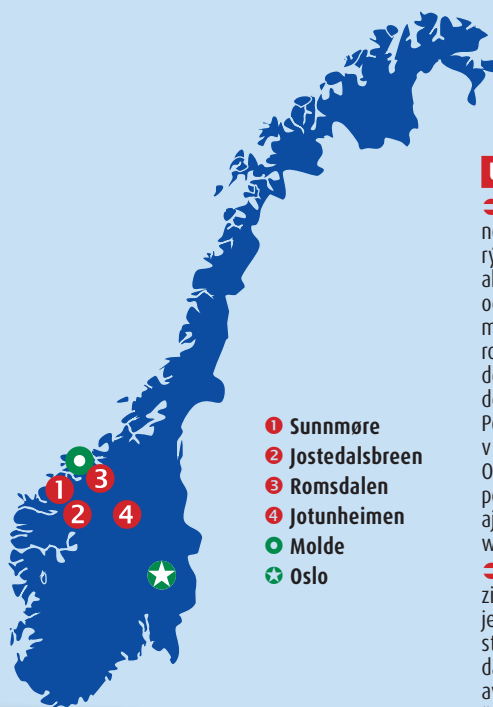
Pre ľudí holdujúcich zimným športom je Molde (administratívne centrum kraja Møre og Romsdal) rajom na zemi: Perfektné terény

na mixové a ľadové lezenie v neďalekej doline Romsdalen a nespočetné možnosti na horské lyžovanie, skiextrémy či fjellskiing (fjellski sú tradičné nórske lyže – niečo medzi bežkou a klasickou lyžou s voľným viazaním). Keďže na mixy a lady mi časovo nevydalo, budem sa ďalej venovať hlavne skialpu.

Medzi nórske top-lokality, do ktorých by ste s lyžami mali určite zavítať, je oblasť Isfjordu s populárnym kopcom Kirketaket (1439 m). V roku 2004 ho známy freerajdový magazín Fri Flyt dokonca zaradil medzi desiatku najkrajších skialpových vrcholov v Nórsku. Zaslúžene – pekne tvarovaný kopec s úžasnou panorámou Romsdalských Álp týčiacich sa nad Isfjordom a so širokým južným svahom s kilometrovým prevýšením, ktorý poteší milovníkov dlhých oblúkov. Jedinci inklinujúci ku extrémnejším formám lyžovania si zase prídu na svoje v centrálnom žľabe západnej steny.

Hneď oproti Kirketaketu sa nachádza

nemenej známa dolina Venjesdalen (resp. Vengedalen) s najvyšším vrcholom oblasti Store Venjetinden (1852 m). Tento nádherný štít zvyknú nadšenci skiextrémov lyžovať v apríli a máji, no pre menej zdatných lyžiarov jednoznačne odporúčam neďaleký Blånebb (1320 m) s krásnymi výhľadmi na dolinu Romsdalen a slávnú stenu Trollveggen. Keď už som pri Stene trollov, nedá mi nespomenúť Miša Orolina, ktorý tu v 70. rokoch minulého storočia podnikal s partiou vážne zimné výstupy. O tom, že to neboli žiadne kvaky, ma presvedčili miestni borci, ktorí na ich pôsobenie v tejto oblasti doteraz spomínajú a československá cesta na Trollom múre vzbudzuje u domáciach rešpekt ešte i v dnešnej dobe. Ale späť ku skialpu. Veľkou výhodou Venjesdalu je, že za malý poplatok sa dá vysoko dostať autom a začať šliapať na kopec (či už na Venjetindy alebo na Blånebbu) rovno z parkoviska v centre doliny. Podobný štýl platenie mýta za horské cesty (tzv. „bomweg“ alebo „bomvei“) je veľmi rozšírený aj v ostatných častiach Nórska. Zaplatíte 30 až 60 Kr (1€ je asi 8 nórskeho korún) – podľa konkrétnej lokality, pričom v cene je zahrnuté aj parkovné na celý deň – a ušetríte si často hodiny nezáživného šliapania. ▶

- 1 Sunnmøre
- 2 Jostedalbreen
- 3 Romsdalen
- 4 Jotunheimen
- Molde
- ★ Oslo

Lýžovanie hrebeňa Trollryggen v oblasti Trollstigen.

Dokument z prvozjazdu V steny Talstadhestenu.

Užitočné informácie

➔ **Počasie:** V Nórsku je počasie veľmi nestále a hlavne v prímorských oblastiach sa dokáže meniť veľmi rýchlo. Predpovede počasia nájdete na www.yr.no alebo www.storm.no. Občas si tieto websajty zásadne odporujú, no viac sa mi osvedčilo veriť yr.no, ktorá má navyše aj anglickú verziu. Predpovede sú generované modelom automaticky, no na jeden-dva dni dopredu zvykli byť dosť presné (dlhodobé predpovede ani nepozerajte – často vychádzali presne naopak). Podľa domorodcov a štatistik bývá najkrajšie počasie v spomínaných oblastiach koncom apríla, v máji a júni. Osobne by som na skialp odporučil koniec apríla a prvú polovicu mája, kedy je zvyčajne ešte stále dosť snehu aj v nižších polohách. Vhod môžu prísť i webkamery – www.webcamsinnorway.com.

➔ **Lavinová situácia:** V Nórsku ma asi najviac zarazilo, že tam nemajú lavínové správy. K dispozícii bola jedine stručná tabuľka s vyhlásenými lavínovými stupňami pre tri oblasti (jedna z nich práve Venjesdalen). Tabuľku nájdete na www.ngi.no/snoskred, avšak pre bezpečné plánovanie túr to nepostačí, na čo nadávali aj viacerí domáci. Na Facebooku preto riešili petíciu ohľadom toho, aby sa zriadila stála lavínová služba financovaná štátom aspoň pre populárnu oblasť Romsdalu (pre celé Nórsko by to bolo komplikované vzhľadom na počet, rozsiahlosť a rôznorodosť jednotlivých horských oblastí). V orientácii z hľadiska lavín mi však dosť pomohla online mapa s vyznačenými lavínovými dráhami (betaverzia bola prístupná grátis na <http://gis.ngi.no/skredkart>).

➔ **Mapy a sprievodcovské info:** Veľmi dobré turistické mapy celého Nórska sú zadarmo prístupné (s možnosťou vytlačenia) na <http://kart.statkart.no>. Ja som si s nimi bohato vystačil a kupovať drahé mapy v obchode mi prišlo zbytočné. Ešte viac ma potešila stránka www.westcoastpeaks.com – on-line sprievodca, v ktorom sú perfektne spracované najmä kopce na západnom pobreží a v kraji Møre og Romsdal (vrátane množstva fotopanorám s vyznačenými názvami vrcholov). Neznalcov nórčiny určite poteší, že stránka je komplet v angličtine. Výber niektorých kopcov z ostatných oblastí je (v nórčine) opísaný napríklad na <http://www.liaset.com/fof.html>. V slovenčine nájdete množstvo fotiek a reportíkov na mojej webstránke (<http://climber.skialpfest.sk>) v rámci článku Nórsko 2010.

➔ **Možnosti ubytovania:** Stanovať je povolené takmer všade. Platí jediné pravidlo, že by ste nemali stavať stan bližšie než 150 m k najbližšiemu obydlíu a po 48 hodinách by ste sa mali presťahovať na iné miesto. Druhou možnosťou sú, samozrejme, kempingy (viaceré bývajú otvorené aj v zime). Komu sa nechce váľať po zemi a mrznúť, má v niektorých kempoch možnosť priplatiť si a prespať v pohodlných chatkách (tzv. hytter). Nám sa takéto turistické chatky podarilo nájsť neďaleko dediny Stryn pri jazere Lovatnet, kde mimo sezóny vyšla chatka na jednu noc na 400 Kr (boli sme traja, no pohodlne by sa tam vyspali aj štyri osoby). Na nórske pomery to bola výborná cena vzhľadom ku komplet vybaveniu (kuchynka, spálňa, obývačka, sprcha, záchod, radiátor na sušenie vecí, dokonca i televízor). Zaujímavosťou majú Nóri vyriešené s chatami v horách. Okrem malých bivačovacích búd a veľkých chat so stálym personálom sú tam ešte tzv. selvbetjente hytter (niečo ako samoobslužné chaty), ktoré má na starosti nórsky turistický spolok DNT. Tieto chaty sú poväčšine otvorené aj v zime a kompletne vybavené, vrátane zásob jedla a dreva na kúrenie. V chatách je tiež centník, koľko čo stojí (ubytovanie pre nečlenov DNT cca 275 Kr na noc, pre mladých do 26 rokov 140 Kr) spolu s pokladničkou, do ktorej pri odchode vložíte príslušnú sumu peňazí za nocľah a spotrebovaný materiál. Niektoré nižšie položené chaty chodia správcovia občas kontrolovať, inak je všetko založené len a len na dôvere. Pre Slováka ničो naozaj nevidané!

Výšlap na Galdhøppigen v Jotunheimene.

Ak sa do oblasti Romsdalu dostane koncom mája, určite nevynechajte lyžovačku v horách okolo cesty Trollstigen, ktorú zvyknú po zimnej sezóne otvárať posledný májový víkend (záleží od zimy – toho roku komplikoval otvorenie cesty obrovský kus ľadu visiaci nad cestou). Autom sa grátis vyveziete až do výšky 700 – 800 metrov, odkiaľ ešte i začiatkom júna bežne stačí len vystúpiť z vozidla, zapnúť lyže a začať stúpať na niektorý z okolitých kopcov. Medzi najpopulárnejšie patrí Finnan, Alnestinden či Breitinden (1797 m).

Za zmienku rozhodne stojí aj oblasť Tresfjordu – dennodenne som ju videl z okna kuchyne na druhej strane fjordu. Tu mi učarovala najmä dolina Eirdalen, ktorá nie je domácimi skialpinistami až tak často navštevovaná. Možno to bude tým, že hory sú tam trochu divokejšie a drvivá väčšina domácich uprednostňuje pred extrémnym lyžovaním skôr skitouring alebo fjellskiing, pri ktorých je „sebadeštruktívny“ potenciál výrazne nižší. Avšak pre tých, ktorí to so skiextrémami myslia naozaj vážne, odporúčam východnú stenu Sunnmorslauparlægdy. Touto nádhernou a veľmi náročnou líniou sa mi koncom apríla podaril prvozjazd, nad čím domáci borci len nechápavo krútili hlavami. V spojení so zlyžovaním západnej steny Lauparen (1434 m) išlo o skutočne vydarený deň. Inak vo všeobecnosti čo sa týka skimountaineeringu v spojení s extrémnym lyžovaním – v celom Nórsku sa tejto náročnej horolezeckej disciplíne venuje minimum nadšencov (dali by sa spočítať na prstoch jednej ruky) a medzi domácimi nemajú skiextrémny takmer žiadnu tradíciu (najmä v porovnaní s alpskými krajinami či Slovenskom), čo bolo pre mňa trochu prekvapujúce vzhľadom na horský potenciál, ktorý tu pre tento šport existuje.

Sunnmøre

Oblasť Sunnmøre sa nachádza pár desiatok kilometrov juhozápadne od romsdalských hôr a podľa viacerých ide o najkrajšiu časť Nórska. Mne sa do tejto oblasti podarilo dostať len dvakrát, no i tak som mal možnosť vidieť obrovský kus tohto nádherného horstva popretkávaného hlbokými fjordmi. Kopce sú tu výrazne divokejšie než tie v tesnej blízkosti Molde. Spôsobujú to úzke a hlboké doliny v kombinácii s ostrými hrebeňmi a štítmí, ktoré síce nie sú závratne vysoké (bežne majú okolo 1400 až 1500 m), ale vyrastajú prakticky z mora, takže pôsobia mohutnejším dojmom než napríklad Tatry. Ak zamierite na skialp do tejto oblasti, určite nevynechajte majestátny Slogen (15764 m) týčiaci sa priamo nad Norangsfjordom. Nám s brácom sa podarilo Slogen v jeden deň skombinovať s vedľajším krásavcom Store Smørskredstind

(najvyšší kopec oblasti, 1631 m), ktorý sme zlyžovali náročnou SZ stenou, no samotný Slogen a jeho východné svahy zvládnu aj menej skúsenejší lyžiari. Najväčšou nevýhodou Sunnmøre je veľmi nestále počasie, keďže oblasť leží tesne pri Atlantiku. To v praxi znamená veľa zrážok a skutočnosť, že pokiaľ sa z oceánu blíži nejaký fekál, sunnmorské hory sú prvým pohorím, ktoré to schytá a zároveň prúdenie oblačnosti do vnútrozemia trochu spomalí.

Oblasť Stryn a Jostedalsbreen

Juhovýchodne od Sunnmøre neďaleko mestečka Stryn leží najväčší ľadovec kontinentálnej Európy – Jostedalsbreen (s rozlohou 487 km²). Hory v jeho okolí majú oproti Romsdalu a Sunnmøre odlišný charakter – steny spadajúce do dolín sú síce stále strmé s obrovským prevýšením (miestami cez 1500 m), avšak nie sú zakončené ostrými skalnými hrebeňmi, ale poväčšine prechádzajú v rozsiahle ľadovcové náhorné plošiny. V tejto oblasti odporúčam skialpinistickú túru na kopec Lodalskåpa (2083 m), ktorý je v SV časti ľadovca Jostedalsbreen a predstavuje najvyšší nunatak v tejto oblasti (nunatak je označenie pre vrcholy, ktoré vytrčajú z rozsiahlych ľadovcov). Náročnosťou lyžovania nejde o ťažký kopec, no treba mať akú-takú kondičku, keďže túra je to vcelku dlhá (z doliny Bødalen na vrchol 5 až 7 hod).

Jotunheimen

„Domov obrov“ je sídlom najvyšších nórskejších vrcholov, pričom hory tu majú zase o niečo iný ráz oproti vyššie spomínaným oblastiam. Typické sú dlhé, široké doliny a kopce, ktoré tvarom trochu pripomínajú Západné Tatry. Nie sú teda také dychberúce ako povedzme Sunnmøre, ale majú svoje čaro a rozhodne sa sem oplatí prísť pozrieť. Najpopulárnejším vrcholom je Galdhøpiggen (2469 m), ktorý je

V hornej časti SZ steny Smørskredstindu v oblasti Sunnmøre.

najvyšší nielen v samotnom Nórsku, ale i v celej severnej Európe. Ako východiskový bod na tento „gigantický Chopok“ (ako sme ho prekrstili kvôli nízkej náročnosti) odporúčam chatku Spiterstulen (1104 m), kam sa dá dofrčať po 17 km bomvegom cez Visdalen. Celý Jotunheimen sa nachádza relatívne hlboko vo vnútrozemí, čo môže byť výhodou z hľadiska stabilnejšieho a krajšieho počasia. Ak teda v Romsdale alebo Sunnmøre vyčíňa monzún, oplatí sa pozrieť si predpoveď počasia pre túto oblasť – možno vás to zachráni pred niekoľko-dňovým sedením v stane a nespočetnými nádvákami na nórske počasia.

Čo dodať na záver? Neváhajte a jednoducho sa do Nórska choďte pozrieť. Či už chcete ísť liezť, lyžovať, bajkovať, turistikovať alebo sa len tak motať po malebných severských dedinkách a fjordoch – na svoje si príde každý. Aj keď je pre našincov krajina trollov sakramentsky drahá a pekné počasia tam často štrajkuje, krásna nórska príroda určite stojí za to. ■

Resumé skiextrémov v Nórsku

× **Sunnmorslauparlægda** (V stena smerom ku Midtvatnet), 45-55° na 350 m, v dvoch úsekoch cez 55°, veľmi exponované, prevýšenie zjazdu k plesu Midtvatnet 650 m, prvojazd a zároveň pravdepodobne môj doposiaľ najťažší skiextrém (viď foto vľavo).

× **Lille Venjetinden** (SZ stena priamym variantom), 35-45°, 1x 30 m 55°, veľmi exponované, prevýšenie do Venjesdalen 1300 m, tretie opakovanie.

× **Rollsbottskorka** (S stena ku plesu Dalsvatnet), 45-55° na 300 m, ostatok 35-40°, veľmi exponované, prevýšenie ku Dalsvatnet 880 m, prvojazd.

× **Store Venjetinden** (V stena), 45-55°, veľmi exponované, prevýšenie 500 m.

× **Store Smorskredtindan** (SZ stena), 40-45°, na troch miestach okolo 50°, mierne exponované, prevýšenie do Habostaddalen 800 m, lyžované spolu s Rastom Peťom.

× **Talstadhesten** (V stena), 45-55°, mierne exponované, prevýšenie 700 m, prvojazd.

× **ďalších asi 35 vrcholov** zlyžovaných líniami rôznej náročnosti, podrobnejšie info a foto z jednotlivých trípov nájdete na mojej webstránke <http://climber.skialpfest.sk/>

Memoriál Vlada Tatarku

Tento rok by sa horolezec, skialpinista, horský vodca a profesionálny člen horskej služby Vlado Tatarka, dožil 65 rokov.

Jeho aktivity boli spojené predovšetkým s Vysokými Tatrami, kde urobil mnoho prvovýstupov a prvojazdov, ale pôsobil aj v iných horách sveta vrátane tých najvyšších. Vlado zahynul počas výstupu na Ganek. Na jeho počesť sa konajú medzinárodné preteky horských záchranných služieb – Memoriál Vlada Tatarku.

Deviaty ročník sa uskutočnil 20. marca a zúčastnilo sa ho 44 pretekárov zo Slovenska, Poľska, Bulharska a Českej republiky. Trať, ktorej autorom bol Peter Šperka, viedla od stanice lanovky Štart k Studenovodským vodopádom, potom do Veľkej studenej doliny pod Veverkov žlab, kde bolo lezenie v ľade. Nasledoval zjazd na magistrálu a po nej výstup k Zamkovského chaty a do Malej Studenej doliny. Pred hangom sa odbočilo do Filmárskeho žlabu a ním až 100 m pod Lomnický hrebeň. Tu bolo skalné lezenie na ihlu vybiehajúcu z hrebeňa. Nasledovalo dolezenie na hrebeň a ním smerom k Lomnickému štítu k začiatku Kartárikovko žlabu. Strmý zjazd žlabom a na jeho konci traverzom ponad Skalnaté pleso, prekrížovanie zjazdovky a stúpanie vľavo od nej asi 200 m k štartu krosu. Odtiaľ serpentínami na hrebeň a z hrebeňa zjazd popri Francúzskej mulde do cieľa krosu. Nasledoval zjazd po upravenej zjazdovke na Čučoriedky – kde bol štart slalomu s kanadskými saňami. Cieľová čiara slalomu

pri stanici Štart bola zároveň cieľom pretekov.

Súťažilo sa v štyroch disciplínach: lezenie v ľade, na skale, horský kros a obrovský slalom s kanadskými saňami. Lad vo Veverkovom vodopáde bol dobrý a pretekári nemali problémy. Skalné lezenie sa hodnotilo len stratou bodov pri vypadnutí, chytení sa lana alebo nesplnení limitu. Tento úsek bol dlhý asi 40 m s obťažnosťou 4 až 4+, čo v skialpinistických topánkach a s lyžami na chrbte robilo niektorým pretekárom problémy a pod nástupom sa tvoril rad. Našťastie občas svietilo slnko, a tak sa čakanie dalo vydržať.

Na prvom mieste v kategórii A sa umiestnil Rastislav Šroba (HZS-ZT), ktorý sa súčasne stal absolútnym víťazom a držiteľom putovnej ceny. Druhý skončil Martin Matušek (HZS-VT), tretí Dušan Zajíc (HS-ČR). V kategórii B (od 40 do 50 rokov) vyhral Karel Kramoliš (HS-ČR), druhý bol Vladimír Šedek (HZS-VF) a tretí Štefan Faga (HZS-VF). V kategórii C (nad 50 rokov) dominoval nestarnúci lavínový expert Juraj Settej (HZS-SLP), 2. miesto obsadil Branislav Sikorčin (HZS-VT) a tretie Vladimír Trizna (HSnS-ZTJ). Pokiaľ ide o jednotlivé disciplíny, v ľade bol najrýchlejší Miroslav Živčák pred Erikom Rabatinom a Michalom Gerčákom. Poradie v krose: 1. Tomáš Kúciak (HSdS ZT), 2. Marcel Svoboda (HS ČR), 3. Peter Svätöjanský (HZS R). Slalom s kanadskými saňami: 1. Rudolf

Žuffa (HZS ZT), 2. Martin Kačerik (THS DZ), 3. Ján Žiška (HZS ZT).

Po skončení pretekov a slávnostnom vyhlásení výsledkov s hodnotnými cenami sa uskutočnila foto prezentácia – symbolická spomienka na Vlada Tatarku. O vydatený priebeh sa okrem hlavných usporiadateľov – Horskej záchrannej služby Vysoké Tatry a Himalaya club Vysoké Tatry – zaslúžili dobrovoľní členovia Horskej služby zo Suchian, ktorí zabezpečovali trať, ako aj horolezci z Prešova a Lipian. Samozrejme vďaka patrí sponzorom, bez ktorých sa takéto podujatia nedajú zorganizovať. ■

Text a snímky Martin Šperka